

1927

SUTA ESTE

Az impresszárió arra hivatkozott, hogy este fontos tárgyalásai vannak a világhírű spanyol táncosnővel, s ezért nagyon sajnálja, de a ma estét nem töltheti vele. Miroslav bólintott, és könnyedén tiltakozott, nem baj, majd csak talál szórakozást az idegen városban, valójában azonban rosszul esett, hogy estére egyedül marad minden ismerős nélkül.

– Tehát holnap délelőtt tízkor – búcsúzott az impresszárió, és magára hagyta Miroslavot a rideg, tiszta szállodaszobában.

Miroslav belenézett a mosdó feletti tükörbe, és hosszan, csodálkozva nézte bozontos fejét, ijedt, ámulós s szinte idegen arcát, amely olyan furcsának látszott ebben a tükörben. Tekintete riadtan pattant vissza az üveglapról, repkedős félelmek vibráltak a kékes szemsugárban. Fél valamitől? A ma estétől fél? Ostobaság. Egyszer egyedül lesz, egyszer magányosan jár be egy idegen várost. Ez csak érdekes lehet, de nem félelmes.

Miroslav azután leült az asztalhoz, hogy levelet írjon bizalmasának, kedvesének, okos és szigorú asszonyának, akinek minden lépéséről számot szokott adni, s aki most oly vágyakozóan messze van tőle. Toll után nyúlt, de csakhamar arra az elhatározásra jutott, hogy nem ír, hiszen nincsen érdemleges írnivalója. Az első benyomásokról az idegen országban még korai lenne írni, főleg azért, mert eddig csak kellemetlenségei voltak a vámmal, a határrendőrséggel és a hordárokkal. Ezeket az apró, lényegtelen bosszúságokat nem akarta megemlíteni, más írnivalója meg még nem volt. Minden a holnap estétől, az első hangversenytől függött. Ezért úgy határozott, hogy ma csak egy lapot ír, melyben érkezését jelzi, s holnapután majd részletesen beszámol a hangversenyről, a közönségről s az első benyomásokról. Addigra talán meg is változik megmagyarázhatatlan ellenér-

zése az országgal s annak népével szemben, talán derűs, megelégedett sorokat küldhet holnapután.

Lent a hallban sokan ültek, vártak, olvastak, dohányoztak, s томпán társalogtak. Miroslav megjelenése semmi feltűnést vagy meglepetést sem keltett, ami meglehetősen kellemetlenül érintette Miroslavot. Ugyanis eddig szinte szokásszámba ment, hogy megbámulták, és összesúgtak mögötte: „a híres hegedűművész”, majdnem minden városban, minden szállodában felismerték fényképei után, és bőkolós tisztelettel fogadták. Mintha itt először találkozna közönyös, vi-zes tekintettel, melyek üresen tovasiklanak mellette, felette, mint minden ismeretlen ember felett. Úgy látszik, itt nem közölték fényképét a képeslapok, vagy talán nem jegyezték meg az arcát? . . .

– Milyen hiú is vagyok! – mosolygott magában, de kedélyállapota azért nem derült fel. Valami suta, súlyos, értelmetlen és otromba érzés ülte a lelkét, mint csúf varangy a tavirózsát.

Megírta a lapot, és bélyeget kért a portástól. A portás húzódozva, mogorva szótlansággal adta oda a bélyeget. Miroslav megborzon-gott. Hát egy szívélyes tekintettel sem találkozik ebben a városban?

Menekülni akart ebből a mogorva, kényeskedő szállodából, és ki-sietett az utcára. Az utca elevensége, a rendes nagyvárosi zaj az első percekben kellemesen hatott rá, már abban is reménykedett, hogy ismerőse fog akadni, de az idegesség, az árvaság, a sehova sem tar-tozás érzése csakhamar ismét hatalmába kerítette, mint titokzatos, százkezü üldöző, aki mindig és mindenütt nyomában van áldozatá-nak. Úgy látszik, nincs menekvés előle.

A címtáblákon, a kirakatokban csupa idegesség. Idegen nevek, idegen címek, idegen felhívások, idegen és érthetetlen nyelven írva. Miroslavot fárasztotta, szédítette, bosszantotta ez a rideg idegesség, melynek egy ajtaja sem nyílt meg előtte, s ezért gyűlölte az orszá-got, a várost, a népet, a nyelvet. Azt érezte, hogy ellenszenvvel fo-gadják őt itt. Egy helyen találkozott csak a fényképével hanyagul, kelletlenül a kirakat szögletébe dobva.

Az este sántán, alattomosan császkaált vele szemben az avenue-n. Ízetlen reklámtáblák gyúltak fel, álmos, gömbölyű sörplakátok, vibráló fényű mozitranszparenszek, talmi aranytól, hamis gyöngyöktől, olcsó, merev selymekből fénylő kirakatok hívták a málé, mulya vásárlókat. Mi-roslavot mindez sértette, harcolta, izgatta, mint éles sugár a lobos, hu-nyorgató szemet. Csendet, sötétet, tisztaságot! Az egyik sarkon egy sö-tét mellékutcába fordult, ahol alig járt ember, és alig pislákkolt lámpa.

– Végre! – sóhajtotta, mintha megmenekült volna valamitől.

A rücskös kövezetű, lejtős mellékutcán többször megbotlott, de azért csak sietve, sürgősen botorkált tovább, mintha valami sietős dolga lenne. Egyszerre az utca végén felcsillámlott valami végtelen, mozgó, sötétkék és fehér tarajos messzeség: a tenger. Miroslav boldogan, gyerekes örömmel sietett le a partra, ahol senki sem járt, csak a hideg, huhogós szellő szaladgált. A tenger nyugtalan volt, és a lucskos, szilvakék alkonyat tisztához tette hasonlatossá. A kikötő messze volt, a hánykolódó hullámok egy vitorlást sem hintáztak. Kihalt, borús és nagyon szomorú volt a láthatár. A part mentén villamos sín pár siklott tova, de villamos nem közeledett, nem fényelt a sűrű, szederjes estében. Néhány gázlámpa didergett csak a tompuló fényű, tengerzúgásos magányosságban.

Miroslav egyedül volt.

A szél olykor hűvös permetegget fröccsentett arcába, és ez kellemes est volt. Jólesett neki ez a hideg, szeles elhagyatottság, a vakondkék tenger, a néptelen sín pár, a meztelen fák, a felhőrongyos, boruló égbolt. Mélyen homlokába húzta kalapját, hogy a szél le ne rántsa fejről, és üres, ájult szemmel nézte a fehér fodros hullámokat. Gondolatai percek alatt végtelen messzeséget futottak be. Rég feledett gyermekkori emlékképek merültek fel a múlt tengeréből összefüggéstelenül, megmagyarázhatatlanul. Egyszer megüttött egy kislányt, aki sírva panaszolta be anyjának. Szép, őszi délután volt, és anyja büntetésül bezárta a pincébe. Milyen borzalmas is volt ez a délután, alig szívárgott kis fény be a salétromos, pókhálós ablakon, és hogy félt a varangyoktól, denevérektől, vámpíroktól! . . . Azután egyszer mint kisdiaák csónakon ment a Dunán két barátjával. Maga se tudja, hogy történt, egyszer csak félelmetes, fekete vihar zuhant rájuk, a szél üvöltve csapdosta a vizet, és tépázta, dobálta a fehérkék csónakot a három kisdiaákkal. Milyen közel járt akkor a halálhoz! . . . Azután tapsok, sikerek jutottak eszébe. Ünnepi beszédek, koszorúk, lelkes kézzszorítások. Emlékszik még egy-két arcra az első sorokban. . . Prágában . . . Madridban . . . Rigában . . . Azután szerelmek, fehér kokottok, futó, forró csókok a szállodaszobák kölnivizes, bőrdöszzagú levegőjében . . .

És most ide jutott, ebbe a sivár, ellenszenves városba. Nem emlékezett, hogy valaha ilyen suta, ügyetlen, szegényes estéje lett volna, hogy valaha ilyen elhagyottnak, ilyen értelmetlennek, ilyen feleslegesnek érezte volna életét.

Egy villamos búgott és csilingelt messziről. Miroslav hirtelen feltúrte gallérját, és sietős, komoly lépésekkel a kikötő felé tartott. Úgy érezte, mintha menekülnie kellene ettől a villamostól, s ezért még gyorsabban lépkedett. A villamos azonban hamar utolérte, és elsvírt mellette. Most ismét csend lett, de ez a hűs, fénytelen magány, mely az első pillanatban jólesett, most elviselhetetlenné vált számára. Lelke olyan volt, mint gyulladt seb, melyet a fény éppúgy izgat, mint a sötétség, a zaj éppúgy, mint a csend.

Az este egyre jobban és vészesebben görnyedt a tengerre, a hullámok szinte feketék voltak, a szél pedig fagyosan füttyürészett. Miroslav fázott, és azokra a meleg, széles mosolyú tűzhelyekre gondolt, melyet régi biedermeier metszeteken látott. Az út teljesen néptelen volt, és Miroslav didergően, felborzolt lélekkel sietett tovább a szélben. A kikötő még messze volt, s előbb egy csatornához érkezett, melyen keskeny vashíd vezetett át. Mikor felért a híd közepére, megállt, és letekintett a szennyes, fekete vízbe, melyben sok salak, szemét, hulladék úszott lomhán, facsarós, rothadt lélegzéssel. Noha Miroslav undorodott ettől a bűzös látványtól, nem tudott továbbmenni. Lúdbőrös lett a háta, és az utálat végigbizsergett idegein, ő azonban mereven, szinte megbűvölten tovább bámulta a lusta, ocsmány kloakát.

Egyszerre valami szalmacsomó bukott fel a szennyes hullámgyűrűk között, mely dús hajú emberi fejhez volt hasonlatos.

– Ni, az én fejem! – sikoltott fel Miroslav, és saját arcát vélte felismerni a maszatos szalmacsomó között.

Döbönt borzalommal, de tapadó tekintettel követte a bozontos szalmacsomót, mikor pedig a párás homály elnyelte szeme elől, kalapáló szívvel, riadt, eszelős tekintettel szaladt le a hídról emberek, fények, vígságok közé. Szinte futott a kikötő áporodott szagú, bordélyházas utcái felé.

Mikor aztán emberek közé került, ismét megnyugodott, s gondtalanabban ógyelgett a hajómunkások, örömlányok, matrózok között. De ez a nyugalma megint csak futólagos volt, és újabb ingerlékenységeknek, türelmetlenségeknek adott helyet. Fáradt volt már, és nagyon szeretett volna már a tiszta szállodai ágyban kinyújtózkodni, elaludni és maga mögött tudni ezt a csúnya, ijedős estét. Ezért meggyorsította lépteit, s remélte, hogy hamarosan kikerül ebből a közmás, kintornás negyedből valamelyik nagyobb utcába, ahol autót kaphat, és hazavitheti magát.

Az utcakeresztezesek még bizonytalanabb és gyanúsabb utcácskák torkát nyitották fel, mindenütt pincés lebuajok, rimák, füttyök, káromkodások, dudás duhajkodások. Meg szerette volna kérdezni, merre vezet az út a szállodához, de egyrészt nem merete elárulni, hogy ilyen előkelő szálloda lakója, másrészt nem tudott hollandusul. Ideges tétovasággal tipegett, sietett ide-oda, s végül teljesen elvesztette tájékozódóképességét. Pihenni, pihenni, s kicsit rendezni kuszán kóválygó gondolatait!

Minden habozás és megfontolás nélkül nyitott be az első nagyobb csapszékbe. Hiába próbált természetesen, otthonosan viselkedni, a szemek mind rátapadtak. Érezték rajta, hogy úr, s hogy idegen. A vörös arcú korcsmáros angolul kérdezte meg, hogy mit parancsol. Miroslav sört kért, és peracet, mint a többiek. A korcsmáros hozta a sört, majd meghittén a fülébe súgta:

– Van két nagyszerű nőm, sir, éppen az ön számára valók. Majd ideküldöm őket.

– Nem, nem – tiltakozott Miroslav. – Most sietek. Majd máskor.

Csakugyan sietve, idegesen itta a sörét, majd órája után nyúlt, mintha lekésne valahonnan. De mikor finom aranyóráját előhúzta, mindjárt érezte, hogy ostobaságot követett el. A szomszédos asztalokról sóvár, sanda tekintetek tapadtak a szikrázó aranyra.

Fizetett és ment. Kint az utcán csüggedten tekintett széjjel. Merre? A kis utca jóformán teljesen néptelen volt, csak a csapszék-ből hangzott ki a duhajos, füstös, csörömpölős zsvaj.

Egyszerre egy szegény, rongyos alak állt meg előtte, és hollandul mondott valamit. Miroslav angolul válaszolt, mire a sötét, foltos alak tört angolsággal ajánlkozott, hogy ő elvezeti oda, ahova kívánja, mert látja, hogy idegen, és nem ismeri a várost. Miroslav azt válaszolta, hogy ő tudja az utat, de a szánalmas ajánlkozó nem látgott. Végre Miroslav beleegyezett abba, hogy rongyos ismerőse egy autót szerez neki.

– All right! – mondta a rongyos felöltő. – Tessék csak velem jönni.

Miroslav csüggedten követte vezetőjét. Egy idegi komolyan hitte, hogy ez a rongyos ajánlkozó megszabadítja ebből a borzalmas ténfergésből, s már előre örült a felszabadulásnak. Gyanút csak akkor fogott, mikor a toprongyos vezető megállt az egyik kapu előtt, és így szólt hozzá:

– Várjon csak nyugodtan, sir, mindjárt jövök.

Mikor a sanda, halszagú keskeny kapu homálya elnyelte a gyanús kísértőt, Miroslav fellélegzett. Menekülni! Érezte, hogy a rongyos fel-

öltő ki akarja fosztani, s talán most cinkostársat keres ebben a heringszagú házban. Idegesen ment visszafelé. Az egyik utcakereszteződésnél pörlekedő csoport dagadt és hullámzott egy véres arcú nő körül. Miroslav borzongva fordult vissza, és megint a régi úton próbált menekülni, de maga se tudta, merre. Egyszerre csak siető lépéseket hallott maga mögött. A rongyos kabátú ismerős loholt utána egy zömök, sapkás leány kíséretében, aki már semmi bizalmat sem árasztott magából.

– Ez a barátom itten, sir. Majd mi kivezetjük önt innen, és autót is szerzünk önnek – magyarázgatták, de beszédük szinte mulatságosan valószínűtlen volt.

Miroslav érezte, hogy fogoly lett, ennek a két sötét gazembernek a foglya.

Most már tisztán érezte végzetét, de ugyanakkor azt is érezte, hogy mint zsibbad, bénul meg az akarata, akárcsak egy hipnotizálté.

Egy néptelen térre értek, ahol már egyre ritkábbak voltak a házak, a gázlámpák, és halott raktárak árnyai húzódtak messze, hosszasan, hangtalanul. Sehol senki. Miroslav felvetette fejét, s mikor előrenézett, akkor vette csak észre, hogy ez az út visszavezet ahhoz a hídhöz, amely alatt saját fejét látta úszni a szennyes vízgyűrűk között. Ha most hirtelen, sikoltva visszafutott volna, és fellármázta volna a rimákat és matrózokat, talán akadt volna egy rendőr, aki védelmébe veszi, és visszaviszi szállodájába. De Miroslav tökéletesen elvesztette akaratát és életkedvét, ernyedni, engedelmes gyermeke lett a végzetnek. Némán, kábán, dideregve lépkedett a két bandita között, mint egy halálraftélt. Nemsokára már tisztán látta a hidat, és a szél arcába csapta a poshadt csatorna langyos, öklendezős bűzét.

Miroslav egész testében reszketett. Szép, bozontos feje, amely illatos volt drága hajvizektől, most ebbe a kloakába kerül . . . Borzalmas!

Még néhány lépést ment így lázas, vacogós, verejtékes várakozásban. Az undor facsarta, feszítette idegeit, mint valami középkori kfnzőkészlék. Szinte megváltás volt számára, mikor a zömök bandita kését látta felvillanni, s mikor végre a rongyos kabátú mindkét kezével torkához kapott. Miroslav nem sikoltott, nem védekezett. Tudta, hogy sorsát nem kerülheti el, és egy pillanatig sem csodálkozott, hogy ilyen borzalmas vég jutott osztályrészéül.

Mikor a két bandita kifosztotta Miroslavot, belükte a lomha, bűzös vízbe. Miroslav sápadt arca egy pillanatig felbukott a lapos, szürke hullámok közül, és bozontos feje alig különbözött az ázott, mocskos szalmacsomótól.

LEVÉL EGY MÁΣ VILÁGBA

Írnom kell Önnek, igen tisztelt uram, mert sohasem mondhatom el Önnek gondolataimat. Írnom kell Önnek, s így talán közelebb jutunk egymáshoz, talán így hamarabb megtalálja kinyújtott kezemet, mely eddig fáradtan, meredten Önre várt. Ön valószínűleg nem érti ennek a levélnek a szükségességét, és azt fogja mondani, miért ez a felesleges levél, mikor mi találkozunk az utcán, vagy akárhol, és mosolygunk is egymásra, mikor azt kérdezzük: „hogyan van? hogyan van?“, sőt kezet is adunk egymásnak – miért hát azt mondani, hogy sohasem találkozunk.

Ha a szavaknál maradunk, úgy Önnek van igaza, uram, a valóságban, érzékeink külső kontrolljánál mi csakugyan találkozunk, ha mindjárt érthetetlenek is vagyunk egymás előtt. Régen, nagyon régen haladunk egymás mellett, Ön is ott jár, amerre én, Ön is azt látja, amit én, s mégis nem mondhatjuk el, igen tisztelt uram, hogy valaha is találkoztunk volna egy gondolatban, színfoltban, dallamban, könyvben vagy akár egy futó mosolyban. Mi nagyon, nagyon messze vagyunk egymástól, még akkor is, mikor egymás mellett ülünk a kávéházban vagy a vonatfülkében. Mi talán azonos szabású ruhát hordunk, ugyanazt a nyakkendőt viseljük, ugyanazon a nyelven gondolkozunk, és mégis: idegenek vagyunk.

Emlékezzen csak vissza, amikor együtt utaztunk a Provence-on keresztül Toulontól Marseille felé, tiszta, ezüstös őszi éjjel volt, és én leengedtem fülkénk ablakát. Fáradt illatsóhajok siklottak be az ablakon, s ezekben az illatokban hatalmas, káprázatos őszi bánatok zokogtak. Talán sohasem éreztem ilyen egyszerűen, mélyen és mámorosan az elmúlás hatalmát. „Érzi ezt az illatot, uram? – kérdeztem kábán, kótyagosan. – A legjobb halálillat . . .” Ön azonban azt dörmögte, hogy hagyjam aludni.

Az Ön unalma és részvétlensége különben is gyakran folyik szét az alvás színtelen lapályán. Egyszer Bécsben mellettem ült az Operában, amikor A bolygó hollandit adták. A zenekarból sivított, zizegett a szél, zúgtak, ágaskodtak a hullámok, s nekem az az érzésem támadt, hogy nemsokára elmerülünk, az ár felszökik, és elsöpör bennünket. A varázsos veszély kéjes közelsége megszaporázta szívverésemet, Önnek pedig lecsuklott a feje, mint unatkozó kankaliné.

Vannak éjjelek, amikor nagy titkok látogatnak el hozzám. Milyen csodálatosak ezek a látogatók! Magasak, furcsák, fátyolosak. Próbá-

lok beszélni hozzájuk, ők válaszolnak is néha, de én nem értem a szavuk. Fellebbentik fátylunk, de nem látom az arcuk. Könyörgök, majd követelem, hogy mutassák meg magukat, de a sejtéseknél nem jutok tovább. Sokáig időzöm a L'évolution créatrice társaságában, aztán más feleletet keresek a nagy Abszolútum problémáira. Könyvek vándorolnak az asztalomra, és lassanként elbástyáznak, befalaznak, mint középkori alkimistát. A percek hullanak, fogy az éjjel, a homéroszi hajnal már mutogatja rózsás ujjait. Ön derűsen fordul meg ágyában, és boldogan fűrésze a puha csendet.

Kissé későn vetődtünk be Firenzében az Uffizi galériába. Ijedt álmélkodással, rózsás rajongással megyek teremről teremre. Ó, lágy, boldog Toscana! Fra Angelico del Sarto üde életöröme, meg Botticelli buja bája, mint tavaszi szellő bőbitás gyümölcsfák között . . . Ön ekkor elhagyott engem, uram. Éhes volt, s ezért elment ebédelni a szállodába.

Ha együtt sétálunk egy jázminos nyári estében, s nekem néhány verssor vagy egy-két furcsa szó tódul ajkamra, Ön jó és olcsó házikosztról meg sarokházas hozományról beszél. Ön mindig messze van tőlem, vagy én vagyok messze Öntől? – ki tudja felmérni ezeket a távolságokat? Mi két külön világban járunk, élünk, hiszünk és halunk, és sohasem látogatjuk meg egymást mint ellenséges uralkodók, pedig valójában nem is haragszunk egymásra.

Én, bevallom, félek az Ön világának kopárságától, kicsiségétől és nyugodtságától, éppen ezért hívom és várom Önt, uram. Jöjjön közelebb hozzám, találkozzunk az én világomban. Én hiszem, hogy nálam szebb, szomorúbb és színesebb az élet. Megmutatok Önnek minden álmot és minden könnyszemet. Nálam százszínű virágok nyílnak a mezőn, vágyak csobognak a csermelyekben, fáradt fűzek borulnak a fekete vízre, és nyugtalan felhők kószálnak az égen. A tó mélyén a bánat gyémántjai csillognak, s a hegyek lángoló rózsákkal vannak teli, de sok szúrás és carcolás árán jutunk csak fel a csúcsra, ahonnan kéklő, káprázatos tárlatok nyílnak fel szemeink előtt. Ó igen, itt kinn álom, áhítat és gondolat az élet.

Jöjjön, uram. Én szeretettel várom Önt.

TÍZ PERC A KIRÁLYNÁL

A király tétován végigsimította bajuszát, lágy, vöröses szakállát, és maga elé meredt. Íróasztalán egy kis elefántcsont szobor állott: finom női akt kinyújtott karokkal, lehulló sárga hajjal bronz fatörzshöz támaszkodik. Ez a kis elefántcsont nő mindenestre hasonlított Charlotte-ra, a bécsi énekesnőre. Még a mosolyában is van valami Charlotte-ra emlékeztető! A múltkor éjjel, amikor a vadászlak hálószobájában felállt az ágyra, és felemelte karját, hogy a baldachin bojtját elérje, a tompa, ibolyás fény szinte szoborszerűvé tette fehér testét, drága, odaadó aktját, s akkor jutott először eszébe ez a hasonlatosság.

– Charlotte . . .

A miniszter beszélt valamit az íróasztal melletti székekben ülve, de a király nem figyelt szavára. Lelkében füledten rajzoltak az emlékek, melyeket a gerjedő vágy, a lüktető férfiség kipirosított, életszínűre festett, mint pirosan izzó villanygömböket a titokzatos áram. Charlotte már két napja elutazott, s a következő találkozás olyan nehézkes, annyira rabja az országnak, a parlamentnek, a politikusoknak, akiket különben megvetett, sőt, gyűlölt is, de akiktől mégiscsak félt, mint sanda tekintetű lakájoktól. Milyen jó lenne szabadnak lenni, és elszökni Charlotte-tal Olaszországba, mint húszéves diák a szeretőjével, hajón utazni, tiszta kis szállodában megszállni Salernóban vagy Amalfiban . . .

A király már elmúltott negyvenéves, és ezért most már valami romantikát is kívánt a szerelem mellé, mely már halkulóban, búcsúzóban volt, mint őszi alkony sugar. A heves és vad csókcsaták, az ifjúság lihegős szertelenségei már nem izgatták, undorral gondolt durvaságokra, perverzításokra, amelyre nemrég nemi élete siklott. Charlotte egy új fejezetét jelentette a viharos szerelmi eposznak, Charlotte bájos volt, és a szerelem nyugodt, okos, puha élvezését kedveltette meg az uralkodóval. Némi diákos félszegség és rajongás áradozott lelkében, valahányszor Charlotte közelében volt. Csodálatos nő. Okos, finom, nyugodt és jószívű, mint Stendhal asszonyai. Talán több van már benne az anyából, a barátból, mint a hetérából.

A miniszter nyugodt, náthás hangon beszélt, s a király az első hosszabb mondat befejezéséhez gépiesen, sietős udvariassággal bólintott.

– Igen.

Pedig fogalma sem volt, miről is dűnnyögött ez a náthás hang. A miniszter azonban láthatóan megörült ennek az igennek, és aktát tett az uralkodó elé.

– Ha felséged akaratával is találkozok előterjesztésem, úgy méltóztassék aláírni a kinevezéseket, hogy holnap már közzétehessek a hivatalos lapban.

A király türelmetlenül kereste a helyet, hol írja alá az aktát, már unta ezt az okoskodó hangú, ferde nyakkendő minisztert, aki nem akarta őt egyedül hagyni regényes ábrándjaival. A miniszter lassan keresgélte ki az aláírásra szánt helyeket, a szünet kissé hosszadalmas volt, s a király könnyedén, kissé idegesen odavetette:

– Tulajdonképpen miféle kinevezések ezek?

A miniszter nyugodtan kezdett magyarázatához, mint kegyetlen algebratanár.

– A kinevezéseket, amint már említettem, három csoportba lehetne osztani. Az első csoport . . .

A náthás hang unalmasan, szemtelenül és kényelmesen csurgott, csöpögött a délutáni csöndben. A király nagyon megbánta kérdését, de nem akart udvariatlan vagy goromba lenni, már megtanulta, miképpen kell elfojtani az indulatokat, s ezért csüggedten lehajtotta fejét, és megadással várta a magyarázat végét. De a lesikló tekintet ismét észrevette az elefántcsont szobrocskát, és ismét Charlotte bontakozott ki a finom ivoire-aktból. Milyen gyönyörű is volt hattyúprémes selyemköntösében, amint belépett az ajtón! Testének finom rózsaszínje átlehelődött a sejtelmes selymen, puha térde kibukkant a ringó lépéseknél . . . Angyal volt, hamvas, égi jelenség!

A miniszter befejezte a második csoport elmagyarázását, a király azonban azt hitte, hogy már a harmadik csoport fejeződött be, s ezért nem a legügyesebben leplezett ingerültséggel kérdezte:

– Van még valami?

Jóllehet a miniszter roppant fontosnak tartotta volna még a harmadik csoport kinevezéseit is elmagyarázni, mégis megérezte az uralkodó türelmetlenségét, s ezért újabb aktát tett eléje.

– Még csak ez a kegyelmi kérvény van, felséges uram, melyet azonban nem ajánlok meghallgatásra. Egy többszörös rablógyilkosról van szó, aki bestiális módon ölte meg feleségét és két szomszédját, akiknek pénzét is elvitte. Ő persze arra hivatkozik, hogy a féltékenység készítette erre a tetteire, de a legfelsőbb bíróság is megállapította, hogy a féltékenység nem játszott szerepet a gyilkosságok elkövetésében.

– Igen, a bíróság . . . Hol kell aláírni?

– Ha felséged visszautasítja a kérvényt, úgy itt méltóztassék.

A király mohón, ideges kézzel firkantotta alá a nevét, és felállott az fróasztaltól.

– Szóval készen vagyunk? – kérdezte nyugtalanul, a feltétlen igent várva.

– Igenis, felséges uram.

A miniszter összeszedte az aktákat, és mélyen meghajolt. A király most már nyugodtabb lett, és szinte elszégyellte kapkodó türelmetlenségét. Miről is volt szó az előbb? A miniszter tapintatosan hátrált az ajtó felé, de ekkor megszólalt a király.

– Ugye . . . mondja csak . . . Amit az előbb aláírtam, az halálos ítélet volt?

– Igenis, felséges uram.

– És . . . mikor lenne az végrehajtva?

– Holnap reggel hat órakor.

– Köszönöm.

Az ajtó becsukódott. Az uralkodó báván, ijedten nézett maga elé. Milyen ideges, és milyen szórakozott volt, és milyen meggondolatlanul írta alá az aktákat. Az utolsó aláírással egy emberélelet oltott ki . . . Sietve, megnyugtatóképpen idézni próbálta a miniszter szavait: rablógylkos . . . két szomszédját . . . a bíróság megállapította . . .

A csöngő után nyúlt. Talán még nincs kint a kapun . . . Visszahívja. Bevallja szórakozottságát, és betekint az aktákba. Egy emberélelet . . . Ha valakinek elveszük az életét, azt sohasem adhatjuk vissza – így beszélt egy szabadkőműves minisztere, ki szép javaslatot is nyújtott be a halálbüntetés eltörlése érdekében, de még saját kormányát se tudta megnyerni ennek a javaslatnak. Ez a miniszter azonban tagadhatatlanul hatással volt rá, szavait nem tudta elfelejteni.

A csöngő ott volt az ivoire-szobrocška mellett, s a király keze a csöngő helyett az elefántcsont után nyúlt. Ismét felbűgött a vágy, mint feléledt orgona, felemelte a szobrocškát, s lágyan, vágyakozóan súgta:

– Charlotte.

Ma este még ír neki. Talán valahogy módját ejtheti a találkozásnak. Talán a jövő hónapban. Talán Charlotte inkognitóban eljöhetne. De addig? Addig nem lehet az övé. Másoké. Mások heverésznek vele ma éjjel, mások csókolják meg mellét és nyakát, és másokat fonát a két puha aranypihés kar . . . És a király lelkén a bosszankodás borzolt végig.

– Úgy látszik, féltékeny vagyok – nevetgélt keserű grimasszal, és szakállában babráltak ujjai.

De ekkor hirtelen eszébe jutottak a miniszter szavai: „A legfelsőbb bíróság is megállapította, hogy a féltékenység nem játszott szerepet . . .” Milyen ostobaság! Hogy lehet ilyesmit megállapítani? Ki láthat bele egy lélek örvényeibe?

A király az ablakhoz sietett, de már nem látott autót a palota előtt. A miniszter már elment, és talán meg is tette már az intézkedéseket. Az ítélet végre lesz hajtvva. Ma este még közlik az elítélttel, hogy holnap reggel . . .

Az égen piszkos felhőrongyok kúsztak, mint kajla koldusok, és kórsa füstök kapaszkodtak ki a kéményekből. Valami influenzás kedvetlenség, valami fanyar, ólmos életunalom kaparta a délután görnyedő hátát.

A király kis ideig még az ablaknál állott. Nyiszlett nyűgök, puklás kötelességek nyöszörögtek, loholtak és taszigálták egymást a szennyes aszfalton. Lelkében keserű, kegyetlen fájdalom szakadt fel, vésszesen buzogó kénköves forrás. Lerogyott az egyik karosszékre, hátravetette a fejét, és a halálra gondolt, mely az előbb megérintette a kezét.

NYÁRI DÉLELŐTT

A csónak elég sebesen siklott fölfelé a csillogó, sárga vízben. A fiúk alaposan, feszülő izmokkal dolgoztak, izzadtak, a nyári nap áradó fényvel zuhogott a vízre, a főnyes partra, a rekkent, az alélt ákácsokra, a lovakra és emberekre. Még egy negyedóra, és fenn lesznek a Nyúltöltésnél. A bőséges, bágyasztó fény, a forró, kóválygós nyári délelőtt elcsitította a beszédet, a gondolatok játékát a fiúkban: némán dolgoztak az evezőkkel, és még a verejtéket sem törölték le orrukról meg homlokukról.

– No, majd visszafelé könnyebb lesz – szólalt meg az egyik, de senki sem figyelt fel a szavára. Olyan feleslegesnek látszott a szó, minden szétfoslott és elolvadt ebben a melegben, mint hópehely a lapos láp vizében.

Csak akkor szólaltak meg, mikor megérkeztek a töltéshez. Kurtán megbeszélték a tervüket. Először felmennek egy pohár sörre a csárdába, azután átmennek a bánáti partra strandolni, esetleg horgászni a fűzesek alatt. Ha László akar, úgy a csárdánál maradhat, előveheti

ecsetjeit, és felállíthatja állványát, mert a töltésről tarkább és nyájasabb a Tisza képe, szinte ecsetre és zsíros, csillogó olajfestékbe kínálkozik a kanyargós folyó, a kékes füzes a túlsó parton, a fehér révészviskó a vajsárga fővenyen. A többség mindencetre átmegegy a homokba, és strandol. László esetleg őket is ráfestheti vásznára.

Lászlónak nem volt sok kedve a festéshez ebben a tikkadt fényárban, inkább a strandolás felé hajlott, de eszébe jutott, hogy egy levél van a zsebében, melyet még el sem olvasott. Ezért mégiscsak a festés mellett döntött, mert egyedül akart lenni evvel a levéllel. Úgy várta már ezt a levelet, és ezért zavartalan és bizalmas egyedüllétben akarta felbontani, csókokkal halmazni, mint valami drága, fénylő női testet. Lassú, kéjes élvezője akart lenni ennek a levélnek, minden szavát meg akarta érzékteleni, melegnek látni, hiány nélkül átérezni mindazt, ami az frászkor felrezzent, és a tollat vezette. Boldog, buja, bánatos és titkos találkozására legyen evvel a drága frással, hogy frissen átéljen minden múltba hantolt percet, hogy visszaálmodjon minden csicsergős tavaszábrándot, hogy lássa, érezze és csodálja Lillát, a vágyak és álmok távoli királynőjét.

Felmentek a csárdába. Hűvös, savanyú levegő fogadta őket, az egyik sarokban egy öreg halász bóbiskolt üres pálinkásüveg mellett. A korcsmárosné vidáman, izzadt ingben és kurta, piros szoknyában perdült elő. A fiúk zajongtak, nevettek, és megcsipdesték a kemény húsú, bandzsa asszonyt.

– Hol van a Lajos bácsi? – érdeklődtek a fiúk.

– Tudja a frász, hol jár már megén. Azt mondta, be kő mennie Becsére valami engedély miatt. Pedig tudom, hogy más miatt ment be.

– A jányok miatt – szólalt meg az öreg, leragadt szemű halász redves, repedt hangon.

Pukkadós hahota szakadt fel erre a közbeszólásra, mintha valami tréfás rakéta sisteregne, köpködne és pattogzana a fiúk asztalánál. Mindnyájan ismerték a jámbor, öreg Lajos bácsit, aki talán sohasem járt tilosban, mióta ez a nagy, bandzsa, buja felesége van, azt is tudták, hogy a korcsmárosné nem szalaszt el egy alkalmat sem, s minden jöttmenttel megcsalja az urát. Így hát az öreg halász rekedt, bóbiskolás hangja duplán hatott.

A társalgás erre a közbeszólásra fülledt és fűszeres mederbe siklott, gerjedit karok nyúltak a maszatos babos szoknya után, a testes korcsmárosné kacagva tiltakozott, és ráütött a markolगतó kezekre. László kis ideig együtt nevetett és incselkedett a fiúkkal, de aztán

eszébe jutott a levél, és türelmetlenül vágyta az egyedülletet. Felállt, összeszedte szerszámaint, és kifelé indult. A fiúknak is eszébe jutott a homok, a víz, a nyári délelőtti tunya, tikkadt műsora, s valahogy bele is fáradtak már a céltalan hancúrozásba. Lassan ők is felcihelődtek, és elbúcsúztak a vastag lábú, repedt sarkú korcsmárosnétól.

László már egy akácfa árnyékában üldögélt, nem messze a csárdától, és felállította a festőállványt. Vontatottan készülődött, kinyitotta a festékesdobozt, tisztogatta ecseteit, kapargatta palettáját, s megvárta, míg mindnyájan leérnek a csónakhoz, csak azután merte elöszedni a levelet. Előbb reszketve és rajongva megcsókolta, majd olvasásába kezdett.

A levél jóformán semmi jelentőset nem tartalmazott. „Olyan jó lenne ismét együtt lenni, elmondani egymásnak élményeinket.” „A Balaton olyan szép, különösen este, holdfényben, s én mindig várom, hogy egyszer csak eljössz hozzám, mint valami Rómeó.” „Sokszor gondolok vissza azokra a szép estékre a Szigeten, s alig várom, hogy szeptember legyen, hogy ismét ott sétálhassunk, és elpanaszolhassuk: mennyit szenvedtünk, vágyódtunk és álmodoztunk.” Mégis, ezek a mondatok mint lágy, hűs cseppek hullottak szikkadt, szomjas lelkére. Lilla teniszhelyén, ütővel kezében jön az alsó úton, mosolyog, és aranyos meg rózsás fények szaladnak végig az arcán. Emlékek hullanak ki a múlt szarujából, és csillognak, és zenélnek, és felgyúlnak, mint a meseszerű barlangvasút szivárványos fényei. László tenyerébe hajtja fejét, és lelkében felharsan a vágy, mint riadt vadászkiáltás, megmozdul, és felébred az erdő. Tisztán megremeg, fejében, ereiben kalapál a vér, a vágy, a vágy.

– Lilla!

Utoljára a szigeti strandon találkoztak. Finom, karcsú alakja bele-rajzolódik a tükröző vízbe, két aranyzóke hajtincs csillan ki a tarka gumisapka alól. Aztán nevetése csattan fel bájos csillogással, majd igézően muzsikálnak mondatai: „Ugyi, megteszed? Ugyi, megteszed, ha szépen kérlek? . . .” Lépked, mozog, mosolyog, kezét ad.

– Eh, elég az álmodozásból! – veti fel fejét, és kemény, szinte elszánt mozdulattal lát a munkához.

Hogy vibrál, szikrázik a levegő! Ezt érdekesen lehetne megoldani. A puha szén sercenne szalad végig a vásznon: ez itt a fűzes, ott a révész-kunyhó, így folyik a Tisza . . . A többi a színeké, a színeké! Lázasan és szenvedéllyel hever és keres. Hogy vakítson a szürke? A fehér, a fekete és az ultramarin ravasz egymás mellé helyezések

nyugtalan vibrálások keletkeznek. A sárga Tisza kitűnő ellentét, a színpróbák nagyszerűen sikerülnek, a vásznon megelevenedik ez a bágyadt rekkenet, ez a fojtó, júliusi forróság.

Vagy fél óráig dolgozott, amikor úgy érezte, hogy szeme fáradt, és káprázik a sok fénytől. Bágyasztó lustaság ölelte át, munkakedve lelohadt, mint lankadt fűzfaág, az ing túrhétetlenné kezdett válni a testén, és legjobban szeretett volna a többiekkel a homokban heverészni.

A bandzsa, vastag tokájú korcsmárosné kint foglalatoskodott a csárda előtt, majd odajött Lászlóhoz.

– Mennyit pingált már az ifiúr?

– Káprázik a szemem az erős naptól – panaszkodott László, és összerakta ecseteit.

– Gyűjjék hát be kicsit a hűvösbe. Ha fáradt, még le is feketel nálam a szobában – kínálgatta, hívogatta a korcsmárosné örömlányos bizalmaskodással, és megfogta László karját.

László kábán, szédülve ment a korcsmárosné mellett. Hagytá, hogy vezessék, akarata megbénult, gondolatai ájultan heverték szerzetéjjelel.

Bent a korcsmárosék szobájában csakugyan hűsebb volt. Alig látott a sötétben, a korcsmárosné a pamlaghoz vezette, és leültette. László úgy érezte, hogy ez a kövér, izzadt asszony pálinkát ivott az előbb, s kissé megborzongott a szeszes lehelettől. Lehuntya szemét, összeszorította fogát, és vadul, kegyetlenül belemarkolt a rossz szagú, kelletős asszonyba, aki mohón simulat hozzá, mint engedelmes, puha állat. Nagy mellei párna módra feküdtek neki László keblének. László most hirtelen felriadt, menekülni szeretett volna, mert úgy érezte, hogy megfullad, és elmerül a meleg, izzadt húsban, de az izmos Putifárné nem engedte el zsákmányát, és ekszitált minden ellenkezést.

*

László végre megtalálta a kilincset, és feltépte az ajtót. Kint a forró fény lángolt, libegett. Émelygős szédület fogta el, s arra gondolt, hogy a sör megposhadt a gyomrában. Összerázkódott. Az undor végigbizsergett tagjain, s valami öklöndözös bőfőgésben próbált megcsillapodni, de eredménytelenül. Végre az az ötlete támadt, hogy lemegy a Tiszához, megfürdik, és lemos magáról minden mocskot, minden szédülős émelygést.

Sietve rohant le a töltésről, kapkodva dobta le magáról a ruhát, s odahajította egy fűzfa alá, majd szömjasan, szédülve belevetette magát a folyóba, belefúrta arcát a vízbe, és úgy úszott, esztelen sietéssel.

Egyszerre csak azt vette észre, hogy már túlhaladt a folyó közepén, de ekkor már nem akart visszafordulni, inkább átmege a túlsó partra, a *tiszta* partra, néptelen homokgödörök közé. Az ár mélyen lesodorta őt társaitól, s mikor partot ért, nem is látta már csónakjukat. Nyugtalan szívvel, fulladozó léptekkel kúszott ki a vízből, és az a tehetetlen, csalódásos érzése támadt, hogy minden hiábavaló volt, mert minden mocskok rajta maradt. Émelygős illatok bőfőgtek fel az orrába, és a borzongás végigszántott felajzott idegein.

– Mocskos vagy! Mocskos vagy! – korbácsolta az undor, és László meg-megrándult, mint keleti, követ hordó rabszolga az ostorütések alatt.

Egy pillanatra arra gondolt, hogy visszamege a vízbe, hogy végre megtisztuljon, de azután úgy határozott, hogy ebben a perzselő fényben fog megfürödni, mely felszívja és fehérre izzasztja a lelkére fröccsent mocskot. Igen, a fény, a fény!

– Lilla! Lilla! – ordított torkaszakadtából, mintha segélyért sikoltó fuldokló lenne, és összerogyott az eszelős, libegős menekülésben.

Belefúrta fejét a forró homokba. Tagjai úgy rángatóztak, mint valami nyavalyatörőse, majd keserves zokogás rázta a mellét. Lent a parton kissé megrezzentek a fűzesek. A kósza vízi szellő szakadozott pihegéssel szaladt tovább a fodros fővenyen, és megcirógatta a homokban vergődő, vonaló fiatalembert.

LEVÉL

– Ó, kedves Kornelij Georgijevics, Ön el sem hiszi, hogy milyen ostoba s milyen képzelgős tudok lenni! A múltkor, amikor rakoncátlan hópelyhek szállodtak, foszladoztak az álmatag ebédutánban, az ablaknál ültem, belenézttem a hancúrozó, kavargó fehér gomolygába, és egészen tisztán, ijedt, boldogságos bizonyossággal éreztem, hogy otthon vagyok, otthon a pusztán, a tambovi guberniában. Úgy éreztem, hogy a szomszéd szobában van drága kis húgom, Ánya, akit Nyétának hívtunk odahaza, meg ezüst hajú jó anyám, aki pasz-

sziánzsot rak az asztalra. Talán ott van Oleg Szergijevics is, a szomszéd birtokos, aki a nagy Leo Nikolajeviccsel és skandináv püspökökkel levelezett, éjjel Swedenborg-t, Platónt meg Renant olvasta, nappal beszédeket tartott lelkeinek a szentírásból, közben pedig birtoka évről évre fogyott, züllött, mint tavaszban felejtett hóhegy.

Milyen érdekes ember is volt ez az Oleg Szergijevics! Agglegény volt, kényeskedő, piperkőc agglegény, akinek nagy, puha szeretet muzsikált a szívében. Úgy öltözködött, mint az angol dendik, amelllett széles, hosszú szakállt hordozott, mint az indiai apostolok. Sok mindenről tudott beszélni: könyvekről, álmokról, távoli országokról és elkövetkezendő világokról. „Lesz idő – mondotta egyszer elgondolkozva – mikor nem lesz több úr és szolga, gazdag és szegény, orosz és német.” Szeretett gyalogolni, néha gyalogosan járt át birtokáról a füzesek mentén, kutyái vidáman csaholtak előtte, utána, körülötte. Többször hívott sétára bennünket, engem és Nyétát, és ilyenkor mindig bölcselkedett, álmodozott, jövőket jósolt, mint valami regényes poéta. Egyszer karácsony előtt felmentünk vele arra a bozótos dombháttra, mely falunk felett húzódott el. Minden fehér volt, a végtelen, varázsos orosz tél aludt, szunnyadozott beláthatatlan messzeségekben. A napraforgó olaja, amivel a szegény zsellérek főztek böjti időben, kifröccsent a göthős tűzhelyeken, és sűrű, lomha szaga ott ólálkodott a fáradt, fehér sapkás viskók körül. A dombon csípős szél dudorászott, és végtelenbe vészett a láthatár. „Látjátok – mondta Oleg Szergijevics, és kinyújtotta kezét – ez a hazátok, az anyátok, a sorsotok. Oroszország! De lesz idő, mikor nem lesz hazátok, mikor mi sem leszünk, s csak Isten marad meg égen és földön, térben és időben.”

Nyéta sokat betegeskedett abban az időben. Oleg Szergijevics majdnem minden délután átjött birtokáról, szánkóját libegő kutyacsorda kísérte, és kocsisa kövér könyveket hozott be a szobába. „Nyétának hoztam őket” – magyarázta sietősen, és fontoskodva vitte be a könyveket. Nyéta sápadtan, szelíd, szomorkás mosollyal feküdt a pamlagon, Oleg Szergijevics pedig lassan, simogatósan olvasni kezdett. Egyszer tündérmeséket, máskor népszerű orvosi könyveket, melyek Nyéta betegségére voltak hit és vigasztalás, néha francia verseket, olykor meg teozófiai frásokat. Olvasás közben mindig magyarázott, és kérdezgette Nyétát, hogy tetszik-e a könyv. Nyéta rekedten, révedt tekintettel mondta: „Minden olyan szép, és maga olyan jó, Oleg Szergijevics.”

Orvos is jött Tamboból, és Oleg Szergjjevics hosszasan vitakozott vele. Az orvos Finnlandot ajánlotta, mfg Oleg meg volt győződve, hogy Krím jobbat tenne Nyétának. Aztán átmentek az ebédlőbe, és hosszan, halkan tanácskoztak. Egyszer csak felharsant Oleg Szergjjevics hangja, mint ijedt, kétségbeesett könyörgés: „Nem, nem szabad, hogy ez megtörténjen! Nem szabad!” Az orvos suttogva csillapította Oleget, mi döbbenve hallgattuk a fojtott vitát a zárt ajtók mögöl, s egyszerre csak Nyéta nagy, szelíd szeméböl kibuggyant a könny.

Oleg Szergjjevics nemsokára újabb orvost hozott, újabb terveket, újabb reményeket. De Nyéta egyre sápadt, gyengült, és mind ritkábban mosolygott. „A tavasz a legszebb évszak Krímbe – biztatgatta Oleg. – Csupa napsugár, csupa virág, csupa illat! . . .” De Nyéta nem hagyhatta el az ágyat sem tavasszal, sem nyáron – soha többé. Fekete madarak rebbentek fel a ráncos ugarról, kozákok vonultak át a falun, sok-sok kozák fáradt arccal, fáradt lovakon: Háború! S egyszerre csak Oleg Szergjjevics is katonaruhában jelent meg. Zavarosan, remegve ment be a betegszobába, mintha először járna ott. „Nekem is el kell mennem – mondta Nyétának. – Holnap bevonulok. Isten megáldja, Nyéta, gyermekem, mindenségem . . .” Ott álltam az ajtóban, és ijedten láttam, amint Oleg Szergjjevics térdre hull Nyéta előtt, és mohón, nyöszörgős kapkodással csókolgatja tűnd, törékeny, vértelen kis kezét. Most értettem csak meg a mindennapos látogatásokat, az odaadós gondoskodást, a furcsa, tikkadt tekintetet, mely olykor odatapadt Nyéta lecsukódó pilláira. Jóformán el se búcsúzott; kábán, könnyázott szakállal támolygott ki a szobából.

Oleg Szergjjevics mindössze két levelet írt, a harmadik csak róla szólt, a haláláról. Nyétának ezt már meg se mertük mondani. Szegény hápogva, nyitott ablaknál vergődött pár hétig, majd drága, jószágos kis húgom is elment. Ismét fehér lett minden: a fűzések, a zsellérviskók, a bozótos dombgerinc, a temető, a láthatár, Oroszország. Árván és hallgatagon ültünk jó anyámmal a borús, görnyedt téli estében. Kint hull a hó, és mindent behavaz: múltat, reményt, hitet és didergős, domború sírhalmokat.

Talán ismeri azt az orosz dalt, Kornelij Georgjjevics, amely így kezdődik: Bisztri, kak volni, vszje dni nasej zszinyi . . . A napok tovaloccsanak, szétmállnak, eltűnnek, mint a hullámok. Sokszor dúdolom ezt magamban, mikor feleletet kellene adnom miértekre, faggatós, keserű kérdésekre. Miért még élni, küzdeni, holnapot várni, mikor mindent el-

vesztettem, hazát, otthont, enyéimet és álmaimat? Mint tovagyűrűző hullám, minden eltűnt, elmerült, elsimult az élet végtelen tengerében. Csak én maradtam meg elsüppedt világomból . . . Egyedül vagyok, messze Oroszországtól . . . és az emlékek úgy kergetik egymást, mint a hópelyhek, melyek hasonlatosak a tegnap rég elolvadt hópihéihez, mikor még Nyéta is kacagott, és Oleg Szergijevics öblös hangon, félrebillentett fejjel énekelte a zongoránál: Bisztri, kak volni . . .

– Parancsol még egy csészével, Kornelij Georgijevics?